

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу *Зінченка Дмитра Сергійовича* на тему
**«Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення
інформаційної економіки»,**

представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051- «Економіка»

Актуальність теми дисертації

Прискорення діджиталізації та глобалізації усіх економічних процесів призвели до зміни базових умов господарювання підприємств. Становлення інформаційної економіки на сьогоднішній день є об'єктивним незворотнім суспільно-економічним явищем, яке охоплює переважну більшість країн світу та є фундаментом появи якісно нових видів економічних зв'язків та залежностей. Діджиталізація економіки є інноваційною, якісно новою її характеристикою, але викликає до життя безліч нових вимог, проблем, ризиків та викликів. Формування економічної безпеки підприємств в таких умовах повинне здійснюватись на принципово інших засадах. Підприємства мають сформувати механізми адаптації до викликів інформаційної економіки з метою ефективного використання можливостей та перспектив стрімкого розвитку, які вона надає підприємствам. Задля цього важливо дослідити питання забезпечення економічної безпеки підприємств під впливом умов становлення інформаційної економіки. Це підтверджує актуальність обраного здобувачем напрямку дисертаційного дослідження.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни

Розроблені здобувачем положення та висновки за результатами дисертаційного дослідження є достовірними та містять наукову новизну.

Відзначимо базові елементи наукової новизни, відображені у якості результатів дисертаційного дослідження:

удосконалено методико-прикладні засади стосовно забезпечення економічної безпеки підприємства в аспекті загального економічного його розвитку, який відрізняється від наявних тим, що враховує особливості формування, реалізації, діагностування та коригування економічної безпеки підприємства на окремих стадіях його життєвого циклу, що створюють умови до системно-стадійного управління процесом безпеки на підприємстві (п.п 2.3);

удосконалено методичний підхід до визначення функціональних аспектів забезпечення економічної безпеки підприємства за умов становлення інформаційної економіки, який, на відміну від існуючих, включає в себе в синтезованому вигляді сукупність функцій, процесів та чинників, що пов'язані

з оптимізацією ресурсів, нівелюванням ризиків та інформаційно-адаптаційним реагуванням на сукупність внутрішньо-зовнішніх впливів в розвитку підприємства, що дозволить в цілому суттєво оптимізувати процеси забезпечення економічної безпеки підприємства (п.п 2.2, 1.1, 1.3);

удосконалено системно-цільовий підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства, в основу якого, на відміну від існуючих покладено: а) значимість економічної безпеки в стратегії економічного розвитку підприємства в умовах глобалізації, цифровізації та невизначеності економіки; б) суттєвість впливу інформації за її обсягами і темпами зростання на її рівень; в) єдність (та трансформацію) принципів системності й цілепокладання з процесами адаптації та структурування економічної безпеки підприємства у відповідності до змін зовнішнього середовища (п.п 2.1, 1.2, 3.1);

удосконалено теоретико-методичні підходи до розкриття сутності, змістовного наповнення і особливостей становлення інформаційної економіки як об'єктивної реальності, що, на відміну від існуючих, в певному аспекті інтерпретують специфіку, імперативи і взаємозв'язок таких категорій як «інформаційна економіка», «економічний розвиток» і «економічна безпека», що забезпечує і дозволяє більш масштабно й ґрунтовно підійти до процесів формування і реалізації економічної безпеки на різних рівнях господарювання (п.п 1.1, 1.3);

удосконалено економіко-математичне моделювання економічної безпеки шляхом розробки тринарної економіко – математичної моделі економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки, яка у комплексному вигляді відображає максимізацію трьох складових такої безпеки: економічного стану підприємства, якості інформаційних потоків та функціональної спроможності підприємства, а також зорієнтована на максимізацію результуючих показників, покликана сприяти ефективності здійснення функціональних заходів щодо убезпечення економіки підприємства в сучасних умовах (п.п 1.1, 1.3);

набуло подальшого розвитку тлумачення сутності понять «економічна безпека підприємства» і «забезпечення економічної безпеки підприємства» які, на відміну від існуючих, розглядаються відповідно за змістом і аспектом розкриття зі статичних та динамічних позицій (економічна безпека – як певний економічний стан, забезпечення економічної безпеки – певний економічний процес), визначаються без прив'язки до рівня економічної ефективності діяльності підприємства або інших економічних параметрів і враховують сукупний зовнішньо-внутрішній чинник впливу і орієнтуються на критерій забезпечення конкурентності підприємства, що в цілому дозволяє розширити розуміння сутності даних дефініцій та визначити економічну сферу їх використання в науковій, навчальній і практичній площині.

Достовірність отриманих висновків та результатів підтверджується використанням здобувачем загальноприйнятих наукових підходів, базових та

специфічних методів та методик, теоретичних та методологічних постулатів теорій стосовно інформаційної економіки та економічної безпеки підприємства, діалектичної теорії, теорії економічних систем, методології забезпечення економічної безпеки підприємства та методології вимірювання та моделювання економічних процесів за умов становлення інформаційної економіки, наукові доробки провідних економістів. У якості інформаційної бази використано нормативно-правові України, статистичні бази офіційних сайтів Державних статистичних підрозділів, матеріали обов'язкової фінансової звітної інформації підприємств.

Наукові дослідження були виконані Зінченком Дмитром Сергійовичем на кафедрі економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» в рамках науково-дослідних робіт за темами: «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами і шляхи їх вирішення» (номер державної реєстрації 90116U004579), «Управління економічною безпекою суб'єктів національного господарства» (номер державної реєстрації 0116U004577)

Таким чином, поставлене у дисертаційній роботі наукове завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень та удосконалення методико-прикладного інструментарію забезпечення економічної безпеки підприємства за умов становлення інформаційної економіки є виконаним у повній мірі, здобувач повністю оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

Розгляд дисертаційної роботи Зінченка Дмитра Сергійовича показав, що дана наукова праця за своїм змістом повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Економіка».

Дисертаційна робота представляє собою завершену наукову працю та свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Економіка».

Ознайомившись зі звітом подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, маємо стверджувати, що дисертаційна робота Зінченка Дмитра Сергійовича являє собою результат самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані у даній дисертаційній роботі ідеї і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота Зінченка Дмитра Сергійовича написана українською мовою. Результати наукових досліджень висвітлено у роботі комплексно,

послідовно та системно. Термінологія, використана в роботі є загальноприйнятою, має науковий стиль. Запропоновані автором розробки викладено докладно та методично.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 242 сторінки.

У вступі визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію результатів дослідження та про публікації здобувача, охарактеризовано структуру та обсяг роботи.

У першому розділі *«Теоретико- методологічні основи визначення сутності економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки»* визначено доцільність урахування впливів інформаційної економіки на економічний розвиток та економічну безпеку підприємств, сформульовано авторське визначення мети сприяння становленню інформаційного суспільства та інформаційної економіки. Удосконалено визначення сутності категорій «економічна безпека підприємства» та «інформаційна економіка» з виокремленням їх відповідних властивостей та характеристик. Прослідковано взаємні зв'язки економічної безпеки підприємства з його економічним потенціалом та економічним розвитком підприємства, що дозволило автору запропонувати концептуальну схему забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах інформаційної економіки.

У другому розділі *«Методико-прикладні основи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки»* окреслено системний підхід до такого забезпечення. Уточнено сутність поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства». Запропоновано базові функціональні складові забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах формування інформаційної економіки. Розроблено базові етапи проведення функціональних заходів у системі забезпечення економічної безпеки підприємства на різних стадіях життєвого циклу підприємства в контексті економічного розвитку.

У третьому розділі *«Методичний інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки»* запропоновано алгоритм впровадження організаційних та економічних заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах інформаційної економіки, в основу якого покладено орієнтири на його інформаційність та адаптованість. Розроблено відповідну економіко-математичну модель, яка базується на урахуванні симбіозу базових складових економічної безпеки за умов інформаційної економіки: економічного стану підприємства, якості інформаційних потоків та функціональної спроможності підприємства, зорієнтованої на максимізацію

результатів діяльності підприємства та покликана сприяти ефективності здійснення функціональних заходів щодо забезпечення його економіки. Запропоновано методичний інструментарій для оцінювання базових складових такої моделі, сформульований у вигляді комплексних показників.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 17 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України категорії Б; 3 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus, 8 статей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 стаття, де додатково відображаються результати дослідження.

Результати дисертації були апробовані на 8 наукових фахових конференціях.

В наукових публікаціях здобувача вбачається їх значний науковий рівень та дотримання принципів академічної доброчесності. Всі представлені наукові публікації відображають результати власних досліджень здобувача. Стосовно праць, опублікованих із співавторами, у них визначено та окреслено особистий внесок здобувача.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Однак, представлена робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, які можуть бути обговорені під час захисту:

1. Під час наведення автором сутнісно- змістовних характеристик понять «інформаційне суспільство» та «інформаційна економіка» (розділ 1, п.п 1.1) недостатньо детально відображено їх структуру, характеристики їх складових та перспективи їх розвитку в умовах сучасної України. Такі характеристики та огляд перспективних напрямків розвитку даних економічних явищ могли б слугувати для деталізації методико- прикладної частини роботи (наприклад, в частині деталізації процедури забезпечення економічної безпеки підприємства за окресленими напрямками впливу інформаційної економіки).

2. При представленні автором узагальнених підходів до концептуального визначення економічної безпеки підприємства (розділ 1, п.п 1.2) до системи забезпечення економічної безпеки підприємства у якості базової включено її інформаційно- адаптаційну складову, але не акцентовано увагу на інноваційній її складовій. З нашої точки зору для більш гармонійного

та збалансованого формування такої системи інноваційна складова є не менш важливою, виходячи з контексту дослідження.

3. При викладенні запропонованої автором методології підвищення рівня економічної безпеки підприємства шляхом розвитку цифрових навичок його працівників (розділ 2, п.п 2.1) важливими із запропонованих елементів такого розвитку визначено активізацію мотиваційно-стимулюючої та інтелектуально-креативної систем розвитку працівників з орієнтирами на поліпшення безпекової ситуації в економіці підприємства. Однак, в методико-прикладній частині роботи цим елементам не приділено достатньо уваги в частині розробки відповідного практичного інструментарію їх використання.

4. Автором окреслено базові стадії втілення функцій забезпечення економічної безпеки підприємства (розділ 2, п.п 2.2), серед яких виділено, зокрема, і такі, як розробка коригуючих функціональних заходів та мотиваційний вплив. Бажано було б далі у роботі приділити наведеним функціональним стадіям більше уваги на предмет класифікації таких заходів та розробці методики мотиваційного впливу.

5. В роботі запропоновано у якості часткових показників осі Х у моделі економічної безпеки підприємства за умов становлення інформаційної економіки (розділ 3, п.п 3.1), відповідні показники характеристики економічного стану підприємства. Однак не обґрунтовано, чому для цього обрано саме ці показники.

Загалом важливо зазначити, що наведені недоліки принципово не впливають на загальний високий рівень роботи, не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Дисертація є своєчасною, а отримані автором висновки- обґрунтованими.

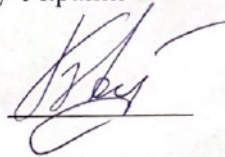
Висновок про дисертаційну роботу

Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Зінченка Дмитра Сергійовича на тему «Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки», є виконаною на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та представляє собою закінчене наукове дослідження, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для соціальних та поведінкових наук. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 – 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Зінченко Дмитро Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

професор кафедри
економіки та підприємництва
факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доктор економічних наук, професор

Богдан ДЕРГАЛЮК

Підпис рецензента, д.е.н., професора Дергалюка Б.В. засвідчую:

Декан факультету менеджменту та маркетингу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
доктор економічних наук, професор

Марина КРАВЧЕНКО

«27» 11 2023 року